מפניני הפרשה - מאמר

שני פסוקים

הרבי מפשיסחא זצ"ל שאל את תלמידו – הרבי מקוצק זצ"ל "מאיזה פסוק שואב אתה התחזקות?" ענה לו הרבי מקוצק: מהפסוק: "**שאו מרום עיניכם, וראו מי ברא אלה!**"

השיב לו הרבי מפשיסחא: "**מפסוק זה, יכול גם גוי להשיג אמונה. יהודי ראוי שיתחזק מהכתוב: אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים!**" שני פסוקים, אלו מצויים בפרשה ובהפטרה - "**אנכי ה' אלוקיך**" ו"**שאו מרום עיניכם**" הוא הפסוק החותם את ההפטרה.

"**שאו מרום עיניכם**" - היא דרך ההתפעלות מהטבע. וכמו שאמר רבי עקיבא לתלמידיו כמובא באוצר מדרשים תמורה פרק ג': "**בני, כשם שהבית מודיע על הבנאי, והבגד מודיע על האורג, והדלת מודיע על הנגר, כך העולם מודיע על הקב"ה שהוא בראו!**" כך גילה אברהם אבינו את בוראו.

אבל לנו, עם ישראל, אין צורך להביא ראיות למציאות הבורא יתברך, שהרי ניגלה לנו בוראנו במעמד הר סיני, רומם אותנו לדרגת נבואה וכולנו שמענו קולו – "קול ה' בכח קול ה' בהדר קול ה' יחיל מדבר" - "**אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים**" - איננו נצרכים עוד לראיות!

זה ההבדל הגדול בינינו לבין הגויים: "חביב אדם שנברא בצלם, חביבים ישראל שנקראו בנים למקום". "עניין צלם, הוא השגה שכלית". לגויים יש השגה שכלית, מכוחה יכולים הם להבין שיש בורא לבריאה ומנהיג לבירה. אבל ישראל קרויים "בנים" למקום, ובן יודע מי הוא אביו, הוא אינו מחפש הוכחות: "**ואמונה כל זאת וקיים עלינו: כי הוא ה' אלוקינו ואין זולתו**"

אם כן, עבור מי נאמר הכתוב: "**שאו מרום עיניכם, וראו מי ברא אלה**"? אכן, עבורנו נאמר. אך לא כדי לחקור ולתהות, אלא כדי לראות ולהתרשם ביתר שאת ועז!

אלו דברי הרמב"ם בהלכות יסודי התורה פרק ב' הלכה א': "**האל הנכבד והנורא הזה, מצווה לאהבו וליראה אותו. שנאמר: ואהבת את ה' אלוקיך, ונאמר: את ה' אלוקיך תירא.**

ואיך היא הדרך לאהבתו ויראתו? בשעה שיתבונן האדם במעשיו ובוראיו הנפלאים הגדולים, ויראה מהם חכמתו שאין לה ערוך ולא קץ, מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר, ומתאווה תאווה גדולה לידע השם הגדול, כמו שאמר דוד: צמאה נפשי לאלוקים, לאל חי.

וכשאדם מחשב בדברים האלו עצמם מיד הוא לאחוריו ויפחד, ויודע שהוא בריה קטנה שפילה אפילה, עומדת בדעת קלה מעוטה לפני תמים דעות, כמו שאמר דוד: כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך ירח וכוכבים אשר כוננת, מה אנוש כי תזכרנו"

אם כן, ההתבוננות בהדר ובפלאי הטבע שברא האלוקים, מוסיפה להכרה המוחשית בגדלות הבורא ובכוחו. הכרה בחסדו וטובו המלאים עולם, אשר מביאים לתוספת אהבה לבורא.

יוצא אם כן, שבמהלך השנה, בה הדבקות בה' יתברך ובאהבתו, נעשית בעיקר באמצעות לימוד התורה הקדושה שנתן לבני ישראל, בניו אהוביו, ובתקופה הקיץ כשרבים יוצאים לחופשות, כדי לנוח ולצבור כוחות ניתן לצאת למרחבי הטבע ולהגיע דרך זה לחיזוק האהבה לה' יתברך, ולקיים – "**בכל דרכך דעהו**".

בין אדם לחבירו

אסור לדבר לשון הרע על אדם, אפילו כשברור שהמדבר אינו עושה זאת מתוך כוונה רעה ואין לו כוונה להזיק. טעות רווחת היא מציאות בה אנשים מספרים לחבריהם על קרוביהם, כגון הורים על ילדיהם.

חשוב להדגיש כי אסור לאדם לדבר דברי גנאי על שום אדם אחר, ואף לא על בני משפחתו הקרובים אליו ביותר. אסור לדבר בגנותו של אדם אפילו כשברור שאותו אדם אינו מקפיד על כך. כי עצם הדיבור בגנות חברו הוא איסור לשון הרע בפני עצמו, גם מבלי להתייחס לרגשותיו של האדם שעליו מדובר.

שואל ומשיב

לקראת היציאה לנופשים בחופשת הקיץ ופתיחת עונת הרחצה בים

בבריכות ובפארקי מים - נברר את השאלה הבאה.

שאלה: האם מותר לרחוץ בים או בריכה גברים ונשים ביחד?

תשובה: בברכות סא. הובא "כל העובר אחורי אשה בנהר אין לו חלק לעולם הבא". פירש רש"י- אחורי אשת איש, מגבהת בגדיה מפני המים, וזה מסתכל בה". ובתוספות - אם רגיל בכך, לפי שבא לידי ניאוף וסופו יורד לגיהנום. והגאון יעב"ץ- לאו דווקא אשת איש, שהוא הדין גם בפנויה, שמגרה היצר הרע בעצמו ומסלק הבושה מעל פניו.

בעבודה זרה כ: תנו רבנן- ונשמרת מכל דבר רע- שלא יהרהר אדם ביום ויבא לידי טומאה בלילה, ובתוספות הובא כי זו דרשה גמורה מהתורה. והבית יוסף כתב באבן העזר כא', שאסור להסתכל באשה כדי להנות מיופיה, בפנויה מדברי הקבלה, ובאשת איש מהתורה.

בבא בתרא נז: ועוצם עיניו מראות ברע - אמר רבי חייא בר אבא, זה שאינו מסתכל בנשים בשעה שעומדות על הכביסה. רשב"ם: כשהולך על שפת הנהר ונשים רגילות לעמוד שם בגילוי שוק. ובגמרא: היכי דמי? אם יש דרך אחרת רשע הוא!!! ומשיבה - מדובר כשאין דרך אחרת ובכל זאת צריך אדם להפנות את מבטו כדי להציל את עצמו. זו לשון הרמב"ם פרק ד' מהלכות תשובה: "המסתכל בעריות מעלה על דעתו שאין בכך כלום, שהוא אומר וכי בעלתי אותה או קרבתי אצלה, והוא אינו יודע שראיית העיניים עוון גדול הוא, שגורמת לגופן של עריות, שנאמר: ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, וגורם לעכב את התשובה. מכאן נלמד בקל וחומר כמה חמור האיסור להתרחץ בים או בריכה מעורבת, כשאין יכולת לא להסתכל בנשים הרוחצות שם ובפרט שאינן לבושות בלבוש צנוע. בשו"ת רב פעלים הוסיף שעל הנשים המתרחצות שם יש איסור, משום "לפני עיוור לא תיתן מכשול"

סיכום: אסור לרחוץ בים או בריכה מעורבת, ומצווה שישמור אדם את עצמו ובני ביתו מכך, ומצווה רבה לפרסם זאת ברבים למוכיחים ינעם ועליהם תבוא ברכת טוב, המזהיר והנזהר ירבה שלומם בנהר. (עפ"י יחווה דעת ה' סג')

מפניני הפרשה - רעיון

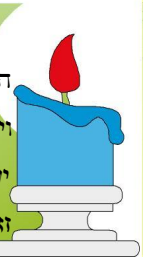
שא עיניך

הקב"ה מאפשר למשה לראות את הארץ לפני פטירתו מן העולם ואומר לו "**עלה ראש הפסגה ושא עיניך ימה וצפונה ותימנה ומזרחה וראה בעיניך, כי לא תעבור את הירדן הזה**". הוא מצווה עליו לעלות לפסגת ההר ומשם לסקור בעיניו את הארץ כולה. מנקודת תצפית זו תתגלה לפני משה רבנו כל ארץ ישראל, לאורכה ולרוחבה. משם יוכל להזין את עיניו, משם יוכל לספוג את נופי הארץ ומראותיה. אבל רגליו לא תדרוכנה על אדמת ארץ ישראל.

"**עלה ראש הפסגה ושא עיניך**". מדוע אמר לו: "**שא עיניך**", הרי הניצב על ראש הפסגה צריך להוריד מבטו כדי לראות את הארץ השטוחה למטה מן הפסגה? אם משה רבנו ישא את עיניו, כשהוא עומד בראש הפסגה, הוא יראה את הרקיע, ולא את הארץ? המדרש בפסיקתא זוטרתא, לפסוק זה מבאר ששא עיניך, הכוונה להגברת כח הראיה: "**מלמד שהראה לו הקדוש ברוך הוא את הרחוק כקרוב ואת שאינו גלוי כגלוי. רבי אליעזר אומר ניתן כח בעינים של משה וראה מסוף העולם ועד סופו**".

אולם בדרך רמז נראה לומר שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: על ארץ ישראל יש להסתכל מתוך נקודת ראות של "**שא עיניך**". אין לראות את ארץ ישראל רק בעיני הבשר. עליה יש להתבונן תוך "**הרמת המבט**", תוך נשיאת העיניים. יש להביט אל האפשריות הגלומות בה, אל העתיד הצפוי לה. מי שמסתכל על ארץ ישראל במבט רגיל, חסר חזון, יראה לפניו ארץ ככל הארצות, אולי אף יתברר לו, כי יש ארצות נאות יותר מאשר ארץ זו.

המבט על ארץ ישראל חייב להיות תוך פרספקטיבה של "**שא עיניך**", ורק אז מתחלים להבין מה היא הארץ, מה היא מסמלת, מה היא אומרת למסתכל.

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

החייל לביא בן אורית ג'חסי ע"ה הי"ד שלום בן שלום כתריאל ע"ה

ויקטור בן שרינה תמאם ע"ה בכור בן חפצי ניאזוב ז"ל

יעקב (קובי) מאיר בן פאני אמיר ע"ה אשר בן שמעון הופמן ז"ל

זאב בן צבי גוטמן ז"ל שמואל אליעזר בן אביבה הורוביץ ז"ל

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

הרב שמעון ביטון ז"ל בן רחל הי"ו

רחל בת סוליקא דנינו ע"ה חיה שרה דבורה בת אסתר לרר ז"ל

רבקה בת ג'ונג'ון תפילין ע"ה רחל בת שלומי למפל ז"ל

ג'וליט בת נינט ע"ה מרסדס אוריה עמר ע"ה והי"ד בת רחל הי"ו

בס"ד יב' לחודש מנחם אב ה'תשפ"ד
שנה שלושים גליון מספר 47
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת ואתחנן
שבת נחמו
מפטירים

"נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי"
(ישעיהו פרק מ' פסוק א')

חשמונאים (שעון קיץ)

כניסת השבת: 19:04
יציאת השבת: 20:02
זמן רבנו תם: 20:25

ריבוע בתי התפילין עפ"י פסיקת מרן בש"ע ובפוסקים האחרונים

מקור בתלמוד

הסוגיא במסכת מנחות לה. קובעת שכהלכה למשה מסיני לגבי בתי התפילין, שהבתים והתפרים צריכים להיות בצורת ריבוע, ואפילו אם הבתים עגולים קצת (כמו עגיל וכטבעת) – התפילין פסולות. לעומת זאת, הברייתא שהובאה בגמרא עוסקת בעניין סכנה במקרה שאדם עשה את התפילין עגולות לגמרי כאגוז: "...**תנא: תפילין מרובעות - הלכה למשה מסיני. אמר רב פפא: בתפרן ובאלכסונן. לימא מסייע ליה: העושה תפילתו עגולה - סכנה ואין בה מצוה! אמר רב פפא: מתני' דעבידא כי אמגוזא (כלומר עגול כמו אגוז).**

מפרש רש"י: **תפילתו עגולה**: בית מושב תפילין עגול שאין להם בית מושב אלא כמין דופן ביצה: **סכנה**: שכשיכנס בפתח ויכה ראשו באיסקופה שלא יכנסו התפילין בראשו. **ואין בה מצוה**: דמרובעות הלכה למשה מסיני. **כאמגוזא**: שעור בית מושבם חדוד ביותר אבל עגול בעגיל וכטבעת אימא דכשירה שהרי יש להם בית מושב:

מפירוש רש"י עולה שהסכנה בבתי תפילין עגולים היא טכנית, כלומר יש חשש שמא האדם יקבל מכה בראש, וע"י המכה יכנסו התפילין בראשו.

תוספות

לעומת זאת התוספות במסכת מגילה כד: ד"ה סכנה ה'סכנה' בתפילין עגולות, קשורה לזה שאדם המניחם לא מקיים בזה את המצווה וממילא אינו מגינות עליו בשעת הסכנה: "**פירש ר"ת: בשעת הסכנה יכול להסתכן בהן ולא תגין עליו המצווה ולא יעשה לו נס כמו לאלישע בעל הכנפים (שבת מט.)**".

פסיקה להלכה בשו"ע

כך פסק הרמב"ם בהלכות תפילין פרק ג' הלכה ג' וכן פסקך להלכה מרן בשו"ע הלכות תפילין סימן לב' סעיף לט': "**תפילין בין של ראש בין של יד, הלכה למשה מסיני שיהיו מרובעות בתפרן, ובאלכסונן, דהיינו שיהיו ריבוע מכוון ארכו כרחבו, כדי שיהיה להם אותו אלכסון שאחז"ל כל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא, וצריך לרבע מקום מושבן וגם הבתים. הגה: אבל גובה הבתים אין להקפיד אם הוא יותר מרחבן וארכן...**".

סיכום: תפילין בין של יד בין של ראש, הלכה למשה מסיני שיהיו מרובעות, כלומר גם צלעות הבתים וגם האלכסונים שלהם שווים. וצריך לרבע מקום מושבן וגם הבתים.

נתקלקל ריבוע

הבית יוסף בסימן לב' מתייחס למצב בו התפילין היו מרובעות בתחילה ועם הזמן התקלקל הריבוע? "**מצאתי בתשובה אשכנזית...אע"ג דגבי ציצית קיימא לן שאם ניתקו מחוטי הערב עד שלא נשאר כשיעור מן הקרן כשר דהיינו דוקא בציצית דכתיב ועשו להם ציצית כלומר בשעת עשייה דוקא קפיד קרא אבל תפילין מרובעות הלכה למשה מסיני וכל שעתא בעינן שיהיו מרובעות...**"

תשובה אשכנזית הכוונה למהר"ם מרוטנבורג סימן סח' ולפיה החובה לרבע את הבתים של התפילין אינו דין שחל רק בשעת העשייה, אלא דין בצורת התפילין, וממילא אם אינן מרובעות – הן פסולות.

פסיקה להלכה בשו"ע

וכן פסק מרן להלכה בשו"ע סימן לב' בסעיף לט' בשם 'יש מי שאומר': "...**עשאם מרובעות ואחר זמן נתקלקל רבוען, יש מי שאומר שצריך לרבען חגה: ויעשה כל הארבע בתים בשוה שלא יהא אחד גדול מחבירו**".

משנה ברורה

המשנה ברורה בסימן לב' ס"ק קעט' מבאר: **נתקלקל ריבוען - כגון שנתעקמו הבתים זה פונה למזרח וזה למערב או שנתקלקל חודי הבתים לגמרי עד שנעשה עגול או שנתקלקל התיתורא או התפירה עד שאבדו ריבוען.**

ערוך השולחן

בספר 'ערוך השולחן' סימן לב' סעיף עז' כתב: "**ומה נקרא בקלקול הריבוע? נראה לי כגון שנתכווצו קצת באורך או ברוחב, או נחסר קצת וכדומה**".

ובהמשך כתב לגבי חודי הבתים: "**ויש שרוצים לומר, דכשהקצוות נתקלקלו קצת בחידודן ומיחזי כעגול קצת בקצוותיה, מקרי בקלקול הריבוע. ולע"ד לא נראה כן: חדא, שהריבוע לא נתקלקל בזה, דהחידוד הוסר מהאורך והרוחב בשוה. ואם תאמר שזהו תפילין עגולים ולא מרובעים, זה ודאי יותר תימא, שהתפילין הם מרובעים כמקדם! דאטו אם חידודי הקצוות אינם מחודדים כראוי נאבד שם מרובע, בתמיה?!**

בהמשך מבאר עפ"י הרמב"ם הנ"ל שכתב: "**ואלכסונן בריבוע עד שיהיה לחן ארבע זויות שוות**" (ישרות), שהעיקר שיהיו הזוויות יהיו שוות. ואם כן אף אם חידוד הקצוות נתקלקלו מעט אין זה פוסל את התפילין.

ילקוט יוסף

בספר 'ילקוט יוסף' סימן לב' לג' - דין תיקוני התפילין והרצועות כתב שאם ירד קצת החידוד מפינות הבתים, אין זה מעכב, אך טוב לרבעם: "**מה שמצוי בתפילין שהיו מרובעות כהלכה בתחלתן, אלא שלאחר זמן ע"י שפשוף הכתונת וכיוצא בזה נשחק מעט מהזויות של התפילין, יש אומרים שכיון שריבוען עדיין קיים, ורק החידוד ירד מזויות הבתים, לא נקרא נתקלקל ריבוען. כל שאין נראה לחדיא שנתקלקל הרכה. ואמנם בודאי שהנכון לכתחילה שיהיה הריבוע בין בעור הבתים עצמם, ובין אחר שנשחרו. אך אם נקלף קצת מהשחרות שלהם, וע"י כך נראה שנעשו שלא בריבוע, אין שום חשש בזה, כיון שגוף הבית הוא מרובע...ובכל אופן לכתחילה יש לרבעם כדת, אבל עד שירבעם יוכל לברך על תפילין כאלו**".

סיכום: בתי תפילין שהיו מרובעים תחילה ו'נתקלקל ריבוען' באופן כזה שצורתם כצורת טרפז או מקבילית הרי הם פסולים. אבל אם חודי הבתים "נעשו עגולים", כלומר הפינות נשחקו מעט וכבר אינן חדות לגמרי, ראוי לתקנם ולרבעם, אבל אינם פסולים ואפשר לברך עליהם, עד שיתקן אותם.

פינת העורך

"**ואהבת את ה' אלוקיך...והיו הדברים האלה...על לבבך**". בספר אור החמה כתב מסר מסמיכות הפסוקים: כשאתה פונה לחברך ומוכיחו ב"ואהבת את ה' אלוקיך", עליך לבדוק תחילה: "והיו הדברים האלה" שאתה מוכיח לחברך, "על לבבך" – כמובא בבבא בתרא ס: **קשוט עצמך ואחר כך קשוט אחרים.**

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לרב ברק ואורלי כוכבי ולרב גבריאל וסימה כהן הי"ו לרגל אירוסי ילדיהם שמואל כהן הי"ו עם בחירת ליבו חנה כוכבי הי"ו - יהי רצון מלפני שוכן מרומים שיזכו לחופתם בקרוב ויזכו להקים בית נאמן וכשר בישראל המושתת על יסוד איתנים של אהבה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

ברכות מכל הלב

מזל טוב וברכות מעומק הלב לנכדתנו היקרה רוני יעלה בוחניק הי"ו לאביה מאיר הי"ו ולאימה אביטל הי"ו ולכל בני משפחתה לרגל הגיעה למצוות.
יהי רצון שיוצר המאורות יאיר את דרכך, וישלה ברכה והצלחה בכל מעשי ידיך לטובה ותזכי לעבוד את ה' בשמחה ונחת ומתוך אהבת תורה ויראת שמים ותמצאי חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

פת למי שלא נטל ידיו ומאכל למי שלא יברך

מקור בתלמוד

ממסקנת הגמרא במסכת עבודה זרה דף ו: עולה שאסור להושיט כוס של יין לנזיר, משום לפני עור לא תתן מכשול, אולם איסור זה חל רק במקרה שהנזיר לא יכול לקחת את כוס היין בעצמו, כגון שהנזיר והאדם שמושיט את כוס היין נמצאים בשני צידי נהר.

תוספות

התוספות שם כתבו שאמנם גמרא עוסקת בנזיר, אולם איסור זה חל על כל איסורים שבתורה, אם יש חשש שהיהודי אכן יאכל מהאיסור, ולכן איסור זה חל גם על יהודים שהמירו את דתם.

הריטב"א

הריטב"א בחידושיו למסכת עבודה זרה שם כתב, שאמנם בגמרא קבעו שאם הוא יכול לקחת בעצמו, אין בזה איסור משום "לפני עיוור לא תיתן מכשול", ובכל זאת יש בזה איסור מסייע בידי עוברי עבירה.

מקור בתלמוד

בגמרא במסכת חולין דף קז: מובא שאין לתת לאדם לאכול לחם, אלא אם יודעים שנטל את ידיו: **"תא שמע, דאמר רבי זירא אמר רב: לא יתן אדם פרוסה לתוך פיו של שמש, אא"כ יודע בו שנטל ידיו..."**

רמב"ם

וכן פסק הרמב"ם להלכה הלכות ברכות פרק ו' הלכה יט' שאסור להאכיל למי שיודעים שלא נטל ידיו, והוסיף עוד דברים המדגישים את האיסור לזלזל בנטילת ידיים: **"אסור להאכיל מי שלא נטל ידיו ואף על פי שהוא נותן לתוך פיו, ואסור לזלזל בנטילת ידים, וצוויים הרבה צוו חכמים והזהירו על הדבר, אפילו אין לו מים אלא כדי שתייה נוטל ידיו במקצתן ואחר כך אוכל ושותה מקצתן.**

בית יוסף

בית יוסף בסימן קסט' ציין את דברי רבנו יונה, שאמנם אין נותנים אוכל למי שידוע שלא יברך, אבל אם בנתינת האוכל הכוונה לעשות מצוה, כגון שנותן לו בגדר מצוות צדקה, מותר גם אם יודע שלא יברך על האוכל, ותמה על דבריו, שהרי לגבי השמש (מלצר) שמצוה לתת לו אוכל, ואסור לתת לו אם לא יטול ידיו.

בית חדש (ב"ח)

הבית חדש בסימן קסט' יישב את השגת הבית יוסף על דברי רבנו יונה כך, לגבי המלצר, אם יודע שלא נטל ידיו הרי הוא עובר על "לפני עיוור" אבל לגבי נתינת אוכל לצדקה, הנותן רק מסתפק אם העני יברך או לא בשעת הנתינה אינו עובר על שום איסור. יתרה מזו גם אם הנותן אוכל יודע שהעני לא יברך עליו, אין לבטל מצוות צדקה בשל כך.

פסיקת מרן להלכה בשו"ע

מרן פסק להלכה בשו"ע סימן קסט' בסעיף א' שאסור לתת לאדם לאכול לחם אלא אם ידוע שנטל את ידיו ובסעיף ב' פסק שאין לתת לאדם לאכול, אלא אם יודע שיברך עליו. הרמ"א כתב בהגהה שיש מקילים ומתירים לתת לעני בתורת צדקה, גם אם לא יודע שהעני יברך.

סעיף א' - **"...ואסור ליתן לו פרוסת פת אא"כ יודע בו שנטל ידיו".**

סעיף ב' - **לא יתן לאכול אלא למי שיודע בו שיברך. ויש מקילין אם נותן לעני בתורת צדקה (הרב רבנו יונה סוף פרק אלו דברים)".**

מגן אברהם

המגן אברהם סימן קסג ס"ק כתב שדווקא אם הפרוסה הוא של הנותן אבל אם הפרוסה של האוכל, אלא שרק מושיט לו אינו עובר בלפני עובר אלא רק מסייע בידי עובר עבירה: **"...נראה לומר דווקא כשנתן לו משלו אבל אם הפרוסה של האוכל רק שהוא מושיטו לו שרי..."**

בן איש חי

בן איש חי שנה ראשונה פרשת שמיני סעיף י' כתב שאדם שמביא פת לבני ביתו ויודע שלא יברכו קולר העוון תלוי בצווארו וגם אם הגיע אליו עני ויודע שלא יברך לא יתן לו, מפני שעושה איסור במקום מצוה.

שו"ת מנחת שלמה

בשו"ת מנחת שלמה חלק א' סימן לה' פסק ונימק מדוע כיום עדיף להגיש מאכלים גם למי שלא יברך עליהם.

"בהא דצריך כל אדם לשום דרכיו ולכוין מעשיו לשם שמים, חושבני, במי שבא אליו אורח חשוב, אשר איננו שומר תורה ומצוה, אבל עדיין יש לו אהבה לבני תורה, וגם תומך במוסדות תורה וכדומה, ואם הבעל הבית לא יתנהג אתו בנימוס המקובל לכבד אותו במידי דמיכל ומשתי...ויתכן שבגלל הדבר הזה יתרחק חס ושלום ביותר מהתורה, וגם יבוא לידי כעס ושנאה על כל ההולכים בדרך התורה,דבכה"ג חושבני, שנכון באמת לכבד אותו באכילה ושתיה..."

שו"ת שבט הלוי

בשו"ת שבט הלוי חלק ד' סימן יז' פסק שהמגיש אוכל למי שלא יברך עליו אינו עובר משם לפני עיור לא תיתן מכשול, משום שאין זה דומה לשני עברי נהר, ועפ"י הש"ך נראה שאין בזה משום מסייע לדבר עבירה, משום שמדובר באדם שבכוונה ומתוך הרגלו אינו מברך על מאכלים.

שו"ת דברי יציב

גם בשו"ת דברי יציב חלק אורח חיים סימן פ' פסק שאין לאסור לתת אוכל למי שאינו מברך מכמה נימוקים.

שו"ת ציץ אליעזר

בשו"ת ציץ אליעזר חלק כב' סימן ג' כתב שהמוכר מאכל למי שלא נוטל ידיו ולא מברך, לא עובר על איסור לפני עיור לא תיתן מכשול, מפני שגוף האוכל אינו אסור, ועוד שאיסור זה חל רק לגבי הנותן לו במתנה. בהמשך כתב, שני נימוקים נוספים להתיר לאדם לתת אוכל למי שידוע שלא יברך עליו. ובסיכום כתב שיש להורות היתר להגיש לחילוני אוכל שידוע שלא יברך, ואין בזה לפני עור לא תתן מכשול.

פסקי תשובות

בפסקי תשובות בסימן קסט' כתב שהיום כשמארחים אנשים לא שומרי תורה ומצות צריך להציע להם ליטול ידיים ולברך ואם אינם רוצים אין חשש איסור לפני עור, או מסייע לדבר עבירה ואם יודע שלא יסכים ליטול ידיו או לברך לא יציע להם ליטול ידיים או לברך מחשש חילול ה'.

ילקוט יוסף

בספר ילקוט יוסף בסימן קסט' קע' כתב להקל לתת אוכל למי שידוע שלא יטול ידיו ולא יברך, אם הוא מוקיר תורה ולומדיה, שאם יבקש ממנו לברך, יש חשש שישנה לרעה את יחסו ללומדי ושומרי התורה.

סיכום

אמנם מרן בשו"ע פסק שאסור ליתן אוכל לאדם שיודע שלא יברך וגם אם מסופק אם יברך לא יתן. אבל במרקם החברתי שבימינו, אם מדובר באנשים שאינם שומרי תורה ומצות, אבל אם יציעו להם ליטול ידיהם או לברך, לא יפגעו מכך, צריך תחילה להציע להם לברך.

אולם אם מדובר באנשים, שיש חשש שיפגעו מכך, לא צריך אפילו להציע להם ליטול ידיים או לברך, אפילו שיודע שלא יברכו, ואם בפועל לא יטלו ידיהם או לא יברכו, אין זה ענייננו של מי שנתן להם, ואין בידו אפילו חשש איסור "לפני עיור לא תיתן מכשול", או "מסייע לעוברי עבירה".

כל פוסקי זמננו הסכימו שאם יש חשש לפגיעה בכבוד הזולת בזה שיציעו לו לברך, או שברור לנו שלא יענה בחיוב לבקשתנו, מוטב שלא להציע לו לברך, ואפשר לכבדו באכילה או שתיה אם יגרם לחילול כבוד שמים במניעת כיבוד זה, שיאמרו שאין לשומרי תורה נימוסים ודרך ארץ.

שם ומשפחה

לעולם אין להתייאש מהרחמים

ה' גזר על משה רבנו שלא יכנס לארץ ישראל, אולם כדי ללמדנו שלא להתייאש מרחמי שמים, ואפילו כשיש לנו צרה גדולה ואיננו רואים כל תקוה, אל לנו להתייאש, אלא נתפלל לה' ונאמין שהוא יכול להצילנו גם מהצרה הקשה ביותר. הרבה משה רבינו להתחנן לה', עד שהתחילו השמים והארץ לרעוד ולהזדעזע. והם שאלו בפחד: "האם רוצה ה' להחריב את העולם ולברוא עולם חדש?" יצאה בת קול משמים ואמרה: "ה' לא רוצה לבנות עולם חדש אלא הכל מזדעזע ורועד משום שמשה רבינו מתפלל ומתחנן שיתן לו ה' רשות להיכנס לארץ ישראל."

אמר משה לפני הקב"ה: "ריבונו של עולם, יודע אתה כמה טרחתי וכמה הצטערתי עבור בני ישראל, עד שלימדתים להאמין בך ולקיים תורה ומצוות שנתת להם. חשבתי שכשם שהייתי עמם בצער ובצרות, כך אהיה עמם גם בטובות ועכשיו, כשהגיעה השעה לראות בטובתם, שהם עומדים להיכנס לארץ ישראל, אינך נותן לי רשות לעבור את הירדן הזה. "אעברה נא ואראה את הארץ הטובה אשר בעבר הירדן..." ביקש משה: "אם נגזר עלי לא להיכנס לארץ כמנהיג, הכניסני כאדם פשוט.

ה' שומע לתפילת משה ומראה לו את הארץ

כשראה שמשה שה' לא מקבל את בקשתו להיכנס לארץ, אפילו כאדם פשוט, ביקש שיכניסו את עצמותיו לארץ אחרי מותו ושיזכה יקברו בארץ ישראל." אולם הקב"ה שמדקדק עם צדיקים כחוט השערה, אפילו אם הם עושים חטא קטן ביותר, לא קיבל את בקשתו, זאת כדי שיזהרו ישראל מלחטוא כשיראו שה' אינו מוותר אפילו למשה רבינו, על אחת כמה וכמה, שלהם לא יוותר אם יחטאו.

מכיוון שהתפלל משה רבינו וחזר והתפלל שלפחות יזכה לראות את ארץ ישראל, קיבל ה' תפילה זו ואמר לו: "עלה ראש הפיסגה ושא עיניך ימה וצפונה ותימנה ומזרחה וראה בעיניך כי לא תעבור את הירדן..." עלה לראש ההר והסתכל לכל הכיוונים: מערב, צפון, דרום ומזרח, וראה את ארץ ישראל. ה' הראה לו את המקומות הרחוקים ונתן לו כוח לראותם כאילו היו קרובים אליו וראה משה כמה ערים יש בארץ ישראל וכמה בתים יש בכל עיר. ה' הראה לו מה יהיה עם בני ישראל בארץ ישראל עד ביאת המשיח, כיצד יבנה שלמה המלך את בית המקדש, וכיצד יחרבו שני בתי המקדש ובני ישראל ילכו לגלות ויגאלו בגאולה שלימה.

שאלות מהפרשה

שאלות לכיתות א' עד ג' (חלקן מאוצרות התורה)

1. מה מבקש משה מה' בתחילת הפרשה?

א. שיתן לו להיכנס לארץ ישראל. ב. שבניו ימשיכו את תפקידו.
ג. שיקברו אותו בארץ ישראל. ד. לזכות לבנות את בית המקדש.

2. על מה היו כתובים שני לוחות הברית השניים?

א. לוחות עץ. ב. זכוכית משוריינת. ג. לוחות אבנים. ד. לוחות ברזל.

3. מה הראה הקב"ה למשה מראש פיסגת ההר?

א. כל ארץ ישראל מכל הכיוונים. ב. כל חידושי התורה שיחודשו.
ג. מה יקרה בכל הדורות עד ביאת המשיח. ד. תשובות א' וג' נכונות.

4. "כִּי יִשְׁאָלְךָ בִּנְךָ מָחָר לֵאמֹר..." (פרק ו') שאלתו של איזה בן זו?

א. של הבן החכם. ב. של הבן שאינו יודע לשאול.
ג. של הבן התם. ד. של הבן הרשע.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח'

5. "וצו את יהושע וחזקהו" (פרק ג') מה צריך משה לצוות את יהושע?

א. להתמיד בקיום מצוות ה'. ב. על הטורח וכובד המשא שבתפקיד.
ג. כיצד לטפל נכון בסדרי ההנהגה. ד. תשובות א' וג' נכונות.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח' (המשך)

6. בעשרת הדיברות נאמר לגבי ה' - "ולא יסף" (פרק ה') למה הכוונה?

א. לא הוסיף על עשרת הדברות. ב. לא פסק, כי קולו חזק וקיים לעולם.
ג. לא הוסיף להראות באותו פומבי. ד. תשובות ב' וג' נכונות.

7. למה הכוונה בפסוק "...ה' אֱלֹקינוּ ה' אֶחָד"? (פרק ו')

א. עתה אלוקינו, ולעתיד אלוקי כל האומות. ב. ה' הוא אל יחיד בעולם.
ג. ה' אלוקינו ולו נעבוד בלי צרוף אלוה אחר. ד. תשובות א' וג' נכונות.

8. למה הכוונה בפסוק "וְאָהַבְתָּ אֵת ה' אֱלֹקֶיךָ..." (פרק ו')?

א. שיהיה שם שמים מתאהב על ידך. ב. לעשות את דברי ה' מאהבה.
ג. תשמח לעשות כל דבר שטוב וישר בעיני ה'. ד. תשובות א' וב' נכונות.

שאלה עפ"י בעל הטורים - כיתות ד' עד ח'

9. מה למדים מהפסוק "אֲשֶׁר אָנֹכִי מְלַמֵּד אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת..." (פרק ד')?

א. לא המדרש עיקר, אלא המעשה. ב. התלמוד מביא לידי מעשה.
ג. לימוד התורה צריך לכלול דוגמאות מעשיות. ד. תשובות א' וב' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש הרמב"ן - כיתות ז' ו ח'

10. לאיזה גאולה מתייחס הפסוק "וְשַׁבְתָּ עַד ה' אֱלֹקֶיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְּקֹלוֹ.." (ד')?

א. לגאולת בבל. ב. לא מתייחס לגאולה, אלא לאפשרות לחזור בתשובה.
ג. לגאולה הסופית האחרית הימים. ד. לכל גאולות ישראל.

התשובות הנכונות לפרשת מטות מסעי:

1- ג' 2- ב' 3- ב' 4- ד' 5- ג' 6- א' 7- א' 8- ג' 9 - א' 10- א'

לימוד פורה ומהנה

מי שברך אבותינו אברהם, יצחק ויעקב, דוד ושלמה, אליהו ואלישע הוא יברך וישמור וינעור וירומם וינשא את **מוטי ותמי אלמליח וכל משפחתם הי"ו**. מלך מלכי המלכים ברחמיו ישמרם ויחיהם ומכל צרה ונזק יצילם, ויאריך ימיהם בטוב ושנותיהם בנעימים, בכל אשר יפנו ישכילו וכל אשר יעשו יצליחו ויתקיים בהם מקרא שכתוב: "**ויתן לך האלוקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש...ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך אתך**". וכן: "**יברכך ה' וישמרך, יאר ה' פניו אליך ויחונך, ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום**".